

Роднае слова

штомесячны навуковы і метадычны часопіс

3/2017

(351)

сакавік

ISSN 0234-1360

• **Ванда Бароўка**

Творчасць Алеся Гаруна ў ацэнках літаратурнай крытыкі і навукоўцаў першай трэці XX стагоддзя

• **Мікола Даніловіч**

Рыфмаваная фразеалагізма – бінарныя бяззлучнікавыя словаспалучэнні

• **Матэрыялы**

рэспубліканскай алімпіяды

Трэці этап. 2016/17 навучальны год.
X клас

• **Алесь Карлюкевіч**

Літаратурна-краязнаўчае падарожжа па Беларусі:
Пухавіцкі край

Роднае слова

Рэдакцыйная калегія

доктар філалагічных навук А. Бельскі (намеснік)
 доктар філалагічных навук М. Прыгодзіч (намеснік)
 доктар педагагічных навук М. Яленскі (намеснік)
 доктар педагагічных навук Г. Валочка
 доктар мастацтвазнаўства Т. Габрусь
 доктар філалагічных навук У. Гніламедаў
 доктар мастацтвазнаўства В. Дадзіёмава
 доктар філалагічных навук В. Іучанкаў
 доктар філалагічных навук І. Казакова
 доктар гістарычных навук, доктар архітэктуры А. Лакотка
 доктар філалагічных навук А. Ліс
 доктар філалагічных навук А. Лукашанец
 доктар філалагічных навук В. Максімовіч

доктар мастацтвазнаўства У. Мартынаў
 доктар філалагічных навук А. Ненадавец
 доктар філалагічных навук В. Новак
 доктар культуралогіі А. Павільч
 доктар мастацтвазнаўства В. Пракапцова
 доктар філалагічных навук В. Рагоўша
 доктар філалагічных навук І. Роўда
 доктар філалагічных навук І. Саверчанка
 доктар філалагічных навук В. Старычонок
 кандыдат філалагічных навук М. Трус
 доктар філалагічных навук М. Тычына
 доктар філалагічных навук І. Чарота
 доктар філалагічных навук Т. Шамякіна

Навуковыя кансультанты

Р. Аладава, М. Аляхновіч, Г. Арцямёнак,
 А. Багданава, З. Бадзевіч, А. Белая,
 Н. Гаўрош, Д. Дзятко, Т. Казакова,
 І. Капылоў, В. Карамазяў, У. Каляла,
 В. Лемцюгова, Е. Лявонова, В. Ляшук,

В. Ляшчынская, А. Макарэвіч, З. Мельнікава,
 П. Міхайлаў, М. Мушынскі, М. Новік,
 В. Русілка, У. Сенькавец, А. Солахаў,
 А. Станкевіч, П. Сцяцко, Н. Усава,
 Н. Шаранговіч, І. Штэйнер

Рэдакцыйная рада

Р. Бабашка, М. Бубешка, І. Булаўкіна,
 В. Давідовіч, В. Душэўская, Р. Ільіна,
 Г. Запартыка, З. Камароўская, В. Кажура,

Л. Лазарчык, А. Ляшковіч, А. Марціновіч,
 Г. Марчук, М. Пазнякоў, А. Панфіленка,
 Т. Прадзед, Л. Собаль, І. Тайноўская

Над нумарам працавалі

рэдактары:

Вольга Крукоўская (*Методыка і вопыт: У метадычную скарбонку, Настаўнік прапануе, У дапамогу педагогу, Тэст на ўроку, Рыхтуемся да алімпіяды; Калі закончыўся ўрок: 3 вопыты работы, Мая Радзіма – Беларусь*),

Крысціна Пучынская (*Літаратура і час: Майстэрства творцы, Праблемы перакладу, Літаратура ў кантэксце часу, Лабараторыя творцы, Паэтычны сад, Беларуская літаратура XXI стагоддзя, Творчы лёс; Каляндар памятных датаў і юбілейных дзён*),

Ларыса Сагановіч (*Мовы рысы непаўторныя: 3 народнай фразеалогіі, Тэорыя і гісторыя беларускай лексікаграфіі, Актуальная тэма, Малады даследчык прапануе, Скарбы мовы, Жывое слова, Нашы прозвішчы*),

Наталля Шапран (*Нацыянальная і сусветная культура: Мастацтва ў кантэксце часу, Спадчына, Сцежкамі памяці, 3 гісторыі выяўленчага мастацтва, Старонкі айчыннага кінамастацтва, Лучнасьце музаў*),

намеснік галоўнага рэдактара
 адказны сакратар
 дзяжурны рэдактар
 літаратурныя рэдактары
 тэхнічны рэдактар
 галоўны бухгалтар

**Марыя Кныш,
 Вольга Барздова,
 Крысціна Пучынская,
 Вольга Крукоўская,
 Канстанцін Лісецкі,
 Валянціна Раціцкая.**

2017/3

(391)

сакавік

ЗАСНАВАДЗЕННЕ
 МІНІСТЭРСТВА
 АДУКАЦЫІ
 РЭСПУБЛІКІ
 БЕЛАРУСЬ,
 ГРАМАДСКАЕ
 АБ'ЯДНАННЕ
 "САІЗ
 ВІСЬМІНІЧКАЎ
 БЕЛАРУСІ"

УСТАНОВА
 РЭДАКЦЫІ ЧАСОПІСА
 "РОДНАЕ СЛОВА"

Галоўны рэдактар

**Зоя Іванаўна
 ПАДЛІПСКАЯ**

ЛІТАРАТУРА І ЧАС

Бароўка Ванда. Творчасць Алеся Гаруна ў ацэнках літаратурнай крытыкі і навукоўцаў першай трэці XX стагоддзя.....	3
Буйноўская Вольга. “Слова пра паход Ігаравы” ў паэтычным перакладзе Янкі Купалы.....	7
Юфе Эмануіл. Талент, якому не было наканавана пасталець: Да 100-годдзя Уладзіміра Кандрацэні.....	11
Жыбуль Віктар. “Літаратурны канструктар” Алеся Наўроцкага.....	14
Базар Наталля. Інтэртэкстуальныя элементы ў творах Леаніда Дранько-Майсюка.....	18
Бандурына Крысціна. Катэгорыя абсурду ў сучаснай беларускай прозе.....	21
Арцем’еў Віктар. Усе дарогі – да роднага слова: Творчая аўтабіяграфія.....	23

МОВЫ РЫСЫ НЕПАЎТОРНЫЯ

Даніловіч Мікола. Рыфмаваныя фразеалагізмы – бінарныя бяззлучнікавыя словаспалучэнні.....	25
Дзятко Дзмітрый. Перыядызацыя гісторыі беларускай лексікаграфіі: XIII – пачатак XX ст.....	29
Бабіч Юрый. “Побач з гатэлем... яшчэ адна гасцініца”: Публіцыстычны тэкст як крыніца пашырэння сінанімічнага патэнцыялу сучаснай беларускай мовы.....	32
Мантур Алена. Лексіка-стылістычныя мадыфікацыі індывідуальна-аўтарскіх неалагізмаў: На матэрыяле рускамоўных перакладаў беларускай паэзіі.....	36
Батура Андрэй, Батура Таццяна. “Смакавінкі”, “Знічка”, “Дабрадзей”: Семантычна-структурны аналіз беларускамоўных прагматонімаў і эргонімаў.....	40
Каўрус Алесь. Слова, людзі, час: Лінгвааповеды.....	43
Сцяцко Павел. Онімы пісьменнікаў. Працяг.....	47

МЕТОДЫКА І ВОПЫТ

Шандроха Нона. Настаўнік, якога чакаюць: Педагагічная практыка студэнтаў-філолагаў.....	50
Куляшова Наталля. Ідэя дабрыві і міласэрнасці да прыроды: “Губаты” Генрыха Далідовіча: Урок беларускай літаратуры (VIII клас).....	54
Бохан Валянціна. Змяненне дзеясловаў I і II спражэнняў. Правапіс асабовых канчаткаў дзеясловаў: Урок беларускай мовы (VI клас).....	56
Старасценка Таццяна. Рознаўзроўневыя заданні па беларускай мове: Складаны сказ.....	58

Варановіч Валерый, Караткевіч Вячаслаў, Праскаловіч Вольга, Радзевіч Аляксандр, Якуба Святлана. Комплексная работа па беларускай мове і літаратуры: Трэці (абласны) этап XXXIII рэспубліканскай алімпіяды. 2016/17 навучальны год: X клас..... 61

КАЛІ ЗАКОНЧЫЎСЯ ўРОК

Акуліч Вольга. “Мне сняцца сны аб Беларусі”: Літаратура беларускага замежжа: Пазакласнае мерапрыемства (XI клас).....	65
Батура Іна, Котава Наталля. Жаночымі сцэжкамi гісторыі: Літаратурна-гістарычная гасцеўня (XI клас)....	70

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ І СУСВЕТНАЯ КУЛЬТУРА

Дубоўская Ксенія. Візуальнае выяўленне нацыянальнай тэматыкі на сцэне Тэатра імя Якуба Коласа ў 1920–1970 гг.....	75
Чаус Станіслаў. Роля музея ў захаванні і актуалізацыі традыцыйнай музычна-інструментальнай культуры Беларусі.....	80
Карлюкевіч Алесь. Літаратурна-краязнаўчае падарожжа па Беларусі: Пухавіцкі край.....	85
Макарэвіч Ганна. Інтэграцыя відэаарту і візуальных мастацтваў XX ст.....	88
Сцяжко Наталля. “Парашуты на дрэвах”: Старонкі айчыннага кінамастацтва.....	90
Сялюй Чжаа. Уплыў музыкі на развіццё сродкаў выразнасці харэаграфіі ў кантэксце дыялогу мастацтваў....	92

Паэтычная старонка. Наўроцкі А. Не марудзь! (16), Праз завіруху, Ты недасяжная... Праз акно, Куванне пачуў я... Як любя на яе глядзець... (17). **Дранько-Майсюк Л.** “Ці гэта памяць узвышае нас?” (19). **Гілевіч Н.** Мара Скарыны (63). **Буйло К.** “Зямля мая далёкая...” (65). **Бялевіч А.** “Ёсць на свеце такія краіны...” (65). **Броўка П.** “У Беларусі – ясныя вочы” (65). **Золак Я.** Сум па Радзіме (66). **Ямішчыц Я.** “У безназоўнай цішыні...” (72). “Ты косіш сена, колеш дровы” (74). **Мацяш Н.** “Не можа быць, каб ты не адазваўся...”, “Чакаю цябе. Так жаўронак світання чакае...”, “Мы стрэнемся, хоць нас ужо не будзе” (74).

Песню бярэце з сабою. У палоне тваіх вачэй (верш З. Падліпскай, муз. Л. Шурмана) (96).

Каляндар памятных датаў і юбілейных дзён на 2017 год. Май (6, 31, 35, 39, 46).

Часопіс уключаны ў Пералік навуковых выданняў ВАК Рэспублікі Беларусь для друкавання вынікаў дысертацыйных даследаванняў па філалагічных навуках, мастацтвазнаўстве, культуралогіі, педагагічных навуках (тэорыя і методыка навучання беларускай мове і літаратуры).

У адпаведнасці з Законам аб друку аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць прыведзеных у артыкуле фактаў і звестак. Рэдакцыя пакідае за сабой права друкаваць артыкулы ў парадку абмеркавання, не падзяляючы пункту гледжання аўтара.

Пры перадруку спасылка на “Роднае слова” абавязковая.

Патрабаванні да афармлення матэрыялаў і ўмовы прыняцця матэрыялаў для аспірантаў гл. на сайце часопіса www.rs.unibel.by.

ІНТЭРТЭКСТУАЛЬНЫЯ ЭЛЕМЕНТЫ Ў ТВОРАХ ЛЕАНІДА ДРАНЬКО-МАЙСЮКА

УДК 821.161.3ДРАНЬКО-МАЙСЮК

У артыкуле разглядаюцца віды інтэртэкстуальных адносін, якія займаюць асаблівае месца ў творчасці Л. Дранько-Майсюка. Інтэртэкстуальны аналіз паэзіі Л. Дранько-Майсюка дазволіў устанавіць шматлікія міжтэкставыя сувязі з творчасцю яго папярэднікаў.

Ключавыя словы: *інтэртэкстуальнасць, інтэртэкстуальны знак, метазнак, паратэкстуальнасць, рэмінісцэнцыя, цытата, эпіграф, Леанід Дранько-Майсюк.*

This article presents types of intertextual relations which have a special place in the works by L. Dranko-Maysyuk. Intertextual analysis of poetry of L. Dranko-Maysyuk allowed establishing a lot of intertextual relations with his predecessors.

Праблема інтэртэкстуальнасці і пытанне тыпалогіі адносін як вынік выкарыстання паэтамі і празаікамі “чужога слова” – шырока дыскутаваная тэма ў сучасным літаратуразнаўстве. Аналізуючы творчасць Л. Дранько-Майсюка на прадмет наяўнасці ў ёй інтэртэкстуальных элементаў, мы кіраваліся даследаваннямі М. Бахціна, Ю. Крысцевай, Н. Фацеевай і іншых. Пад інтэртэкстуальнасцю навукоўцы разумеюць сувязь пэўнага твора з іншымі творамі праз наяўнасць цытат, алузіяў, рэмінісцэнцый і інш. Літаратуразнаўцы прапаноўваюць арыгінальныя тлумачэнні такіх класіфікацый інтэртэкстуальных элементаў і іх міжтэкставых сувязей. Першая з найбольш паслядоўных спроб сістэматызаваць гэтыя паняцці належыць эстонскаму семіётыку П. Таропу, ён прапануе лічыць любы акт суаднесенасці элементаў метакамунікацыяй, дзе ствараюцца метатэксты: першасны тэкст выступае ў якасці прататэксту, на аснове якога і створаны новы. П. Тароп уводзіць паняцце інтэксу як семантычна насычанай часткі выказвання, сэнс і функцыя якой вызначаюцца як мінімум двайным апісаннем. Класіфікуючы інтэксты, даследчык улічвае спосаб прымыкання метатэксту да прататэксту, узровень прымыкання і фрагментарнасць ці цэласнасць прымыкальнага тэксту [14].

Французскі структураліст Ж. Жэнет прапануе найбольш агульную класіфікацыю розных тыпаў узаемадзеяння твораў: інтэртэкстуальнасць як “супрысутнасць” у адным тэксце двух ці болей тэкстаў (алузія, цытата і г. д.); паратэкстуальнасць як адносінны тэксту да свайго загалюўка, паслялоўя, эпіграфа; метатэкстуальнасць як спасылка на прадтэкст; гіпертэкстуальнасць як асмяянне ці парадыраванне аднаго твора другім; архітэкстуальнасць як жанравая сувязь тэкстаў [11].

Літаратуразнаўца Н. Фацеева прапанавала сваю класіфікацыю інтэртэкстуальных элементаў і іх міжтэкставых сувязей: 1) уласна інтэртэкстуальнасць, якая ўтварае канструкцыі “тэкст у тэксце” (цытаты, алузіі, цэнтонныя тэксты); 2) паратэкстуальнасць, ці адносінны тэксту да свайго загалюўка, эпіграфа, паслялоўя (цытаты-загалюўкі,

эпіграфы); 3) метатэкстуальнасць як пераказ з каментарыем-спасылкай на пратэкст (інтэртэкст-пераказ, варыяцыі на тэму пратэксту, дапісванне “чужога” тэксту, моўная гульня з пратэкстамі); 4) гіпертэкстуальнасць як асмяянне ці парадыраванне аднаго твора другім; 5) архітэкстуальнасць як жанравая сувязь тэкстаў; 6) іншыя мадэлі і выпадкі інтэртэкстуальнасці (сюды адносяцца інтэртэкст як троп ці стылістычная фігура, інтэрмедыяльныя тропы і стылістычныя фігуры, гукаскладовы і марфемны тыпы інтэртэкстуальнасці, запазычанне прыёму); 7) паэтычная парадыгма [15, с. 122 – 159].

Дамінантны інтэртэкстуальны элемент у вершах Л. Дранько-Майсюка – цытата. “Цытаты атрымліваюць новае жыццё, новае прымяненне ў структуры розных твораў. Але разам з тым склад цытаты, экспрэсія ўздзейнічаюць на яе літаратурнае выкарыстанне, бывае, нават прадвызначаюць сітуацыю і стылістычныя адценні яе выкарыстання” [1, с. 172], – адзначае В. Вінаградаў. Даследчыца Н. Кузьміна акцэнтгуе ўвагу на тым, што “Цытацыя ў літаратуры прадыхтавана ў першую чаргу асаблівасцямі творчага суб’екта, складам яго розуму, традыцыяй, паэтычнай культурай” [13, с. 117]. Гэта добра відаць на выкарыстанні цытат паэтам-інтэлектуалам Л. Дранько-Майсюком. Толькі ад чытача залежыць спецыфіка ўспрымання і інтэрпрэтацыі выкарыстанай у вершы цытаты. Візуальна ўбачыць цытату можна дзякуючы двукоссю:

І бацькаву прыпамінаць падказку:
“Збіраючыся на каханне-гулі,
Рабі заўсёды той дзяўчыне ласку,
Якую ўсе забылі, прамінулі...” [3, с. 163].

Падаючы цытату ў двукоссі, паэт у некаторых выпадках тут жа дае спасылку на яе аўтара, як гэта мы назіраем у кнізе “Цацачная крама”:

“Ўсё саюзы ў беларусаў...” – прароча ўздыхаў колісь Янка Купала [10, с. 26].

Леанід Дранько-Майсюк не толькі пазначае аўтарства цытаты, але і ўказвае назву твора і год яго напісання:

А на апошній старонцы занатаваць:
«Роднае заўсёды застанеца родным
І заўсёды перамога бяду!
Разумеючы гэта,
Пятро Глебка ў 1936 годзе
У вершы “Летні дзень”
Стварыў святочны малюнак:
...Выйшлі стройнымі радамі
Загарэлыя касцы...
У кашулях ярка-белых,
У чырвоных паясах...» [5, с. 86].

У вершы “Вяртаючыся на Францысканцкую” таксама пазначана імя паэта і празаіка, рэмінісцэнцыя на творчую спадчыну якога прысутнічае ў тэксе: “Згадаў-успомніў Міхася Стральцова, / Знядужанага ў сукрутку бальнічным... / О, свеце родны мой!.. О, свеце ясны!..” [5, с. 107]. Дасведчаны чытач у гэтых трох радках верша не проста ўбачыць імя і прозвішча згаданага паэта, але па словах “О, свеце родны мой!.. О, свеце ясны!..” зразумее, што тут ёсць рэмінісцэнцыя на зборнік “Мой свеце ясны” М. Стральцова, за які ў 1988 г. паэт пасмяротна ўганараваны званнем лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР імя Янкі Купалы.

Спасылку на аўтара выкарыстанай у вершы цытаты Л. Дранько-Майсюк графічна вылучае курсівам і пазначае яе лічбай, а ўнізе старонкі ўказвае прыналежнасць узятага радка канкрэтнай асобе:

*Не анёл у трубу ўструбіў²
У спакоі палескага ранку.*

² Радок М. Багдановіча [4, с. 8].

Прыналежнасць цытаты пэўнаму аўтару чытач вызначае і па загалюўку твора. Гэта добра відаць на прыкладзе верша “Думаючы пра Максіма Багдановіча ў Лісабоне”:

*І нават лад не быў бы ладам,
Каб не было на свеце звадаў...
Ды ўсё адно паэт з малітвай
Пытаецца ў сваім верлібры:
“...нашто ж на зямлі
Сваркі і звадкі...” [5, с. 146].*

Тут таксама выкарыстаны прыём, калі Л. Дранько-Майсюк ужывае агульнавядомую цытату свайго папярэдніка: “...нашто ж на зямлі / Сваркі і звадкі...”. Такі самы прыём сустракаем у вершы “Ці гэта памяць узвышае нас?”, дзе аўтар цытуе паэтычныя радкі адразу двух класікаў – М. Багдановіча і Я. Купалы:

*Ці гэта памяць узвышае нас?
Ці водгулле, што вечнасцю здаецца?
“Над хвалямі...” – прамоўлю, і ў адказ:
“...сінеючага Ніла...” – адгукнецца,*

*Ды не заўсёды, і знікае сон.
Радзіма – жвір, і гэты жвір сплывае.*

“Ад прадзедаў спако...” – а што спако?
Я – ведаю, а мой сусед не знае [15, с. 132].

Для маркіроўкі цытаты ў тэксце Л. Дранько-Майсюк выкарыстоўвае графічнае абазначэнне чужых слоў (выдзяленне цытаты курсівам), заключэнне цытаты ў дзюкесе, указвае аўтарства радкоў у загалюўку ці непасрэдна ў вершы, радзей ужывае спасылку канкрэтна на аўтара праз лічбавае абазначэнне і тлумачэнне ўнізе старонкі. У кожным вершы з цытатай паэт найперш разлічвае на інтэлект чытача.

Цытата – адзін з найбольш распаўсюджаных інтэртэкстуальных элементаў у лірыцы Л. Дранько-Майсюка, яна асноўны від цытавання ў вершах паэта. Разам з тым відавочна ўжыванне эпіграфа як віду цытаты. Эпіграф выконвае функцыю экспазіцыі пасля загалюўка непасрэдна перад тэкстам. Пераважная частка эпіграфаў у вершах Л. Дранько-Майсюка належыць тым людзям, прысутнасць якіх у канкрэтным творы вельмі важная. Такі эпіграф, што задае тэму, падхопленую наступным тэкстам твора, утрымлівае зместава-фактуальную інфармацыю, а прыналежнасць радкоў эпіграфа вядомым людзям надае пэўную аўтарытэтнасць вершы. Так, эпіграфам да верша “Зберагчы карані інтэлекту” Л. Дранько-Майсюка выступаюць словы Р. Барадуліна “Глыбока яго карані” [9, с. 25]. Згаданы эпіграф дае магчымасць чытачу настроіцца на чытанне тэксту і скіраваць яго думку ў патрэбны аўтару бок. Такую сэнсавую нагрузку нясе эпіграф да верша “Эмігрант”. Гэта словы Янкі Купалы “Мы ў сваім чужыя” [9, с. 32]. У адрозненне ад папярэдняга прыкладу, дзе акрамя аўтара ўказаны і твор, з якога ўзяты радкі эпіграфа, у гэтым вершы пазначана толькі аўтарства. Такія эпіграфы звычайна ўтрымліваюць важную зместава-канцэптуальную інфармацыю.

У беларускага паэта сустракаюцца і эпіграфы-цытаты, аўтарства якіх вызначаецца па загалюўку твора. Так, у вершы “Ларысе” эпіграф гучыць так: «“...не злуйся на тое, што я сказала праўду...” *Твае словы*» [3, с. 17].

Не заўжды паэт указвае прыналежнасць эпіграфа канкрэтнаму аўтару. Выкарыстоўвае ў якасці эпіграфа і апошняю страфу ўласнага верша (“Гіём Апалінэр”):

*Чым кроў паможа? Мусіць, што нічым,
Адно што здзейсніць даўнія намеры
Мець грамадзянства, каб сысці затым
З французскім пашпартам да Люцыфера.
Апошняя штраф [3, с. 295].*

Да верша “ВІЦЕБСК. 1922” пазначаны эпіграф: “Бяда выдзірае крыжы і цвікі / З магіл і платоў... *Замест эпіграфа*” [4, с. 120]. Такім эпіграфам паэт прымушае чытача падумаць пра трагічныя для Віцебска падзеі 1922 г.

Эпіграфам да верша “Слёзы ў сэрцы маім” беларускі паэт **выкарыстаў** словы французскага паэта А. Рэмбо: “Il pleut doucement sur la ville”. Арцюр Рэмбо” [5, с. 56]. Унізе старонкі Л. Дранько-Майсюк дае пераклад радкоў на беларускую мову: “Над месцам далікатны дождж” [5, с. 56]. Верш беларускага паэта нагадвае твор “Il pleure dans mon cœur” (“Песня без слоў”) П. Верлена, дзе ў якасці эпіграфа французскі паэт выкарыстаў паэтычныя радкі сябра А. Рэмбо “Il pleut doucement sur la ville”. Такім чынам, у вершы “Слёзы ў сэрцы маім” Л. Дранько-Майсюка назіраецца інтэртэкстуальная сувязь з творчасцю французскіх імпрэсіяністаў і сімвалістаў П. Верлена і А. Рэмбо.

Асноўная функцыя эпіграфаў у вершах паэта, як відаць, – інфармацыйная: эпіграф вызначае ідэю верша (эпіграф да верша “Эмігрант” – “Мы ў сваім чужыя” Янка Купала), задае тэму, далей развітую тэкстам (у вершы “ВІЦЕБСК. 1922” чытаем эпіграф: “Бяда выдзірае крыжы і цвікі / З магіл і платоў...”). Роля эпіграфа ў згаданых творах Л. Дранько-Майсюка ў тым, каб ясна выказаць галоўную ідэю і тэму твора. Ужытыя паэтам афарыстычна-лаканічныя эпіграфы актывізуюць чытацкую думку, выклікаюць пэўныя асацыяцыі. Часам эпіграф можа адначасова несці розныя віды інфармацыі.

Такім чынам, эпіграф не распаўсюджаны від цытаты, якую часта сустракаем у вершах Л. Дранько-Майсюка, ён не заўсёды мае ўказанне на прыналежнасць слоў пэўнаму аўтару. Сустракаюцца эпіграфы-цытаты з уласных твораў, якія часта належаць героям гэтых жа тэкстаў. У эпіграфіках змяшчаецца не аднолькавая інфармацыя пра аўтарскі тэкст, але амаль ва ўсіх выпадках паэт указваў першакрыніцу. Ужытыя адзінкі інтэртэксту – сродкі выражэння міжтэкставых сувязей, якія адлюстроўваюць зварот паэта да культурных і гістарычных каштоўнасцей.

Эпіграф не займае дамінантнае месца ў творчасці Л. Дранько-Майсюка. Эпіграфы-цытаты ў яго творах не атрыбутаваныя, у адзінкавых выпадках прамаркіраваныя двукоссем, некаторыя вылучаны курсівам. Пасля кожнага эпіграфа ўказана аўтарства, першакрыніца цытаты – дадатковыя звесткі, якія ў пераважнай большасці вылучаны курсівам.

Дзякуючы ўжыванню Л. Дранько-Майсюком інтэртэкстэм у тым ці іншым творы адчуваецца ўзаемасувязь з тэкстамі мастакоў слова розных часоў і народаў. Што датычыцца цытат, то іх выкарыстанне багатае. Літаратуразнаўцы тлумачаць гэта філалагічнай адукаванасцю паэта. Даследчыца Л. Корань піша: “Паэзія Л. Дранько-Майсюка, асабліва ў дзвюх першых кніжках, – гэта чыстая філалогія ў тым сэнсе, што тут слова жыве па-за сваім літаральным значэннем: тут

актуалізуецца перш за ўсё яго вобразная прырода. Слова існуе ў тым вымярэнні, дзе чужыя сілагізмы, дзе дакладнасць дасягаецца самым кружным, вакольным, празмерна-неашчадным шляхам; шляхам імгненнага кантакту вялікіх вобразна-асацыятыўных масіваў” [12, с. 242].

Прысутнасць “чужога слова” ў вершах Л. Дранько-Майсюка заўважаецца з-за парушэння паслядоўнасці, звязнасці ці стылёвага адзінства тэксту, а таксама дзякуючы спецыяльным спосабам маркіроўкі. У творах паэт выкарыстаў такія спосабы маркіроўкі чужога тэксту, як графічны (выкарыстанне двукосся і курсіву), кампазіцыйны (ужыванне эпіграфа), граматычны (увядзенне прамой, ускоснай, няўласна-прамой мовы).

“Цытаты ў літаратуры, – адзначае даследчыца Н. Кузьміна, – прадыктавана ў першую чаргу асаблівасцямі творчага суб’екта, складам яго розуму, традыцый, паэтычнай культуры” [13, с. 117]. Леанід Дранько-Майсюк як майстар паэтычнага слова часта выкарыстоўвае ў творах інтэртэкстэмы, што цалкам апраўдана творчымі мэтамі аўтара.

Спіс літаратуры

1. **Виноградов, В. В.** О языке художественной литературы / В. Виноградов. – М.: Гослитиздат, 1959. – 656 с.
2. **Дранько-Майсюк, Л.** Акропаль: паэзія, эсэ / Л. Дранько-Майсюк. – Мінск: Маст. літ., 1994. – 195 с.
3. **Дранько-Майсюк, Л.** Вершы. Каханне. Проза / Л. Дранько-Майсюк. – Мінск: Харвест, 2003. – 304 с.
4. **Дранько-Майсюк, Л.** Гаспода: выбранае / Л. Дранько-Майсюк. – Мінск: Маст. літ., 1998. – 383 с.
5. **Дранько-Майсюк, Л.** Кніга для спадарыні Эл: проза, вершы, п’еса / Л. Дранько-Майсюк. – Мінск: Кнігазбор, 2012. – 200 с.
6. **Дранько-Майсюк, Л.** Над пляцам: вершы / Л. Дранько-Майсюк. – Мінск: Маст. літ., 1986. – 86 с.
7. **Дранько-Майсюк, Л.** Паэтаграфічны раман: вершы, проза / Л. Дранько-Майсюк. – Мінск: Кніга, 2002. – 111 с.
8. **Дранько-Майсюк, Л.** Стомленасць Парыжам: вершы і эсэ / Л. Дранько-Майсюк. – Мінск: Маст. літ., 1995. – 191 с.
9. **Дранько-Майсюк, Л.** Тут: вершы, паэмы, эсэ / Л. Дранько-Майсюк. – Мінск: Маст. літ., 1990. – 214 с.
10. **Дранько-Майсюк, Л.** Цацачная крама: кніжка для вялікіх і малых / Л. Дранько-Майсюк. – Мінск: Медисонт, 2008. – 128 с.
11. **Женнет, Ж.** Фигуры: работы по этике / Ж. Женнет; пер. Е. Васильевой [и др.]; под общ. ред. С. Зенкин. – М.: Изд-во им. Собашниковых, 1998. – 469 с.
12. **Корань, Л.** Цукровы пёўнік / Л. Корань. – Мінск: Маст. літ., 1996. – 286 с.
13. **Кузьміна, Н. А.** Интертекст и его роль в процессах эволюции поэтического языка / Н. А. Кузьміна. – Изд. 5-е. – М.: Книжный дом “ЛИБРОКОМ”, 2009. – 272 с.
14. **Тороп, П.** Проблема интекста / П. Тороп // Труды по знаковым системам / Тарт. гос. ун-т. – Тарту, 1981. – Т. 14: Текст в тексте. – Сер. 95. – Вып. 567. – С. 33 – 44.
15. **Фатеева, Н. А.** Контрапункт интертекстуальности, или Интертекст в мире текстов / Н. А. Фатеева. – М.: Агар, 2002. – 280 с.

Наталля БАЗАР,

аспірант кафедры беларускай літаратуры і культуры
Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта
імя Максіма Танка.

Артыкул паступіў у рэдакцыю 18 кастрычніка 2016 г.